

PRIJEVODI KLASIČNIH MUSLIMANSKIH DJELA NA BOSANSKOM JEZIKU (II)

Almir FATIĆ

Prije nešto više od dvije godine, ovaj autor je, pod istim naslovom, objavio prikaz prijevoda klasičnih muslimanskih djela na bosanskome jeziku. U tome tekstu smo, u uvodu, kazali šta podrazumijevamo pod pojmom klasičnih muslimanskih djela, tako da to nećemo ponavljati.¹ Također, to se odnosi i na naše natuknice o značaju takovrsnih djela, poziciju našega jezika u smislu baštinjenja klasike, kao i metodološki postupak koji smo primijenili. Dakle, ovaj tekst je prirodni nastavak onoga prvog, tako da slijedimo podjelu prijevoda na bosanski jezik koji smo ustanovili u prvome tekstu.

Radi podsjećanja, ta podjela je sljedeća:

a) izravni prijevodi arapskih, perzijskih ili turskih djela u cijelosti, uključujući i prijevode na te jezike;

b) prijevodi prijevoda klasičnih djela na nekom od evropskih jezika;

c) fragmentarni prijevodi ili izvaci iz klasične literature.

I ovome nastavku namjenjujemo ulogu prikaza, bez ulaženja u kritička propitivanja uspjelosti ponuđenih prijevoda – što bi, također, bilo korisno pregnuće – i drugih metodoloških inačica, npr. problema transkribiranja, izbora djela, popratnih elemenata prijevoda i sl. Ipak, ne možemo se sustegnuti a da ne ukažemo na neke pojave koje su sasvim nepotrebne u našoj dojakošnjoj praksi prevodenja.

Ovdje, prije svega, mislimo na uistinu nepotrebna prevodilačka ponavljanja koja nam sugeriraju sasvim druge poticaje na neke, uveliko

najavljenje, prevodilačke podvige, daleko od bilo kakve znanstvene pobude i koristi. Prema našim saznanjima, u proteklome periodu nešto dužem od dvije godine, na bosanski jezik su prevedena slijedeća djela:²

I. – TESAVUF

Izravni prijevodi cjelovitih originalnih djela

1. *O zbilji ljubavi*, Šejh Šihabuddin Suhravardi, s perzijskog preveo: Muamer Kordić, *Znakovi vremena*, časopis za filozofiju, religiju i društvena pitanja, Sarajevo, 2002., vol. 5, br. 17, str. 10.-19.;

2. *Načela tesawufa: sveta svjetla o spoznaji* (naslov izvornika: *El-enwaru'l-kudusijeh fi ma'rifeti'-kawa'idi's-sufijeh*), Abdulvehab eš-Šarani, prijevod s arapskog: Ismail Ahmetagić, komentar: šejh Salih Ibrišević, Sarajevo, *El-Kalem*, 2003., 684 str. Na kraju knjige je data bilješka o autoru Šaraniu (649.-661.);

3. *Slijed postupaka na Allahovom putu*, 'Abdulkerim ibn Hewazin ibn 'Abdulmelik ibn Talha ibn Muhammed el-Kušejri (naslov izv. *Tertibu-s-suluki fi Tarikallah*), preveli: Enes Karić i Sidik Spahić, Sarajevo, *El-Kalem*, 2003., 71 str. Riječ je o bilingvalnom izdanju ove Kušejrijeve poslanice;

4. *Govor ptica*, (naslov izv. *Mantiq at-Tayr*), Kulturni centar ambasade I. R. Iran u Sarajevu, 2003., 336 str. U knjizi nisu naznačeni prevodioci ovoga značajnog djela sa perzijskog jezika.

5. *Rasprava o transcendentnom znanju*

(naslov izv. *Er-Risaletu'l-ledunijje*), Ebu Hamid Mumammed b. Muhammed b. Muhammed el-Gazali, prijevod s arapskog i bilješke: Almir Fatić, *Novi muallim*, Sarajevo, br. 19, 2004., str. 48.-61. Prijevod je sačinjen prema izdanju: *Medžmu'at resa'ili'l-imam el-Gazali, Daru'l-kutubi'l-'ilmijjeh*, Bejrut-Liban, 1994.

Prijevod cjelovitih ili fragmentiranih djela sa evropskih jezika

6. *Knjiga o ljubavi* (naslov izv. *Sewanih*), engleski izvornik i komentar priredio i napisao: Nasrollah Ponrjarady, prijevod na bosanski jezik i komentar: Samir Beglerović, Sarajevo, *Libris*, 2003./1412., 184 str.

7. *Oživljavanje vjerskih nauka*, I. tom (naslov izv. *Ihja ulumiddin*), prevodilac: Kemal Šehbajraktarević, Sarajevo, *Conectum*, 2004., 304 str. Inspirativan predgovor pod naslovom *Djelo Abu Hamida al-Ghazaliya – veličanstveni komentar Kur'ana*, (str. III.-XXII.) napisao je dr. Enes Karić.³

8. *Mesnewija III*, (naslov izv. *Mathnewi, III*, pripremio englesko izdanje Reynolds A. Nicholson: *Mathnawi III*), prijevod s engleskog jezika: Velid Imamović, Sarajevo, *Buybook*, 2004., 489 str.

Fragmenti ili izvaci iz originalnih djela

9. *Preporod islamskih nauka*, knjiga I., (naslov izv. *Ihja' ulumid-din*), sa arapskog na bosanski preveo i predgovor napisao: Salih Čolaković, Sarajevo, *Libris*, 2004./1425., 320 str. Recenziju prijevoda napisao mr. Orhan Bajraktarević, predavač na FIN-u u Sarajevu, 313-318 str.;

10. *Oživljavanje vjerskih znanosti*, knjiga prva, ibadet (naslov izv. *Ihja' ulumi-d-din*), prijevod djela: Dr. Zuhdija Hasanović, mr. Sead Seljubac, Zahid Mujkanović, Samir Beglerović i Kenan Ćemo, Sarajevo, *Bookline*, 2004, 683 str.;⁴

11. *Izbor tekstova iz djela Mekkanska otkrovenja i drugi tekstovi* (naslov izv. *Futuhatu-Mekijje*), Eš-Šejhu-l-ekber Ibn Arebi, prijevod: šejh Salih Ibrišević i Ismail Ahmetagić, Sarajevo, 1415./2004., 700 str.;

12. *O irfanskim stanjima* (naslov izv. *Tardžome wa šarh-e ešarat wa tanbuhāt, dželde avvel: tab'ijāt, erfān wa tesawwof, Ebn Sina*, Negareš: dr. Hasan Melekšahi, *Entešarat-e*

suruš, Tehran, 1362.), (439-459), s perzijskog preveo: Namir Karahalilović, *Znakovi vremena*, Sarajevo, 2004., vol. 7, br. 22.-23, str. 108-116. Ovdje je riječ o prijevodu devetoga poglavlja (namat) Ibn Sinaove knjige *Al-išarat wa at-tanbihāt*. Izvorni tekst je napisan na arapskom jeziku. Ovdje je dat tekst čitavog poglavlja i to sa perzijskog jezika kao jezika posrednika;

13. *Teoba – Pokajanje* (naslov izv. *Et-Tewbe*, iz *Ihja'a*), priredio: Nazif Garib, Mostar, Karadoz-begova medresa, 2004, 331 str.;

14. *Gunja: sve što je potrebno tragaocu na putu Hakka, azze we dželle / 5. od 7 dijelova*, (naslov izv. *El-Gunjetu li talibi tariki'l-Hakki 'azze ve dželle*), Abdulkadir Gejlani, s arapskog Irfan Lilić, izdavač: Kadirisko-bedeviska tekija, Čeljugovići, 2004.

II. – AKAIID

Izravni prijevod cjelovitih originalnih djela

15. *Bolest i lijek – Prikladan odgovor za onoga ko traži djelotvoran lijek*, (naslov izv. *Eš-Šafii ed-Da'u we'-dewa'u – El-Džewabu'l-kafi limen se'ele 'ani'd-dewa'i*), Ibn Qajjim el-Džewzije, preveo: Fahrudin Smajlović, Novi Pazar, Sarajevo, *El-Kelimeh, Bookline, d.o.o.*, 2003, 377 str. Na početku knjige (str. 5.-12.) priređena je biografija i bibliografija imama Ibn-Kajjima;

16. *Knjiga o džennetu* (naslov izv. *El-tariq ile'l-dženneti*), Ibn Qajjim el-Džewzi, prijevod s arapskog i bilješke: Nedim Begović, Sarajevo, *El-Kalem*, 2004., 182 str.;

17. *Šejtanove zamke – Prikladan lijek za onoga ko traži djelotvoran lijek*, (naslov izv.: *Igasetu'l-lehfān min mesajibiš-šejtan – El-Džewabu 'l-kafi limen se'ele 'ani'd-da'i*), prijevod s arapskog: mr. hfz. Munir Mujić i prof. Munir Drkić, Novi Pazar, *El-Kelimeh*, 2004. (*Bemust*, Sarajevo), 269 str.

Prijevod cjelovitih ili fragmentiranih djela sa evropskih jezika

18. *Poslanica o džinima* (naslov izv. *Essays on the jinn*), Ibn Tejmije, s eng. preveo: Muhidin Hadžiahmetović, Sarajevo, *Libris*, 2002./1423., 162 str.

Fragmenti ili izvaci iz originalnih djela

19. *Knjiga o duši* (naslov izv. *Er-Ruh*),

Ibn Qajjim el-Džewzi, prijevod i podnožne napomene: Mustafa Prljača, Sarajevo, *Novi Kevser*, 2002., 356 str., drugo izdanje 2003.;

20. *Podsjetnik na stanja umrlih i ahitetska dešavanja, knjiga prva* (naslov izv. *Et-tezkire fi ahvali'l-mevta ve umuri'l-ahireh*), Muhammed ibni Ahmed el-Kurtubi, iz arapskoga na bosanski preveli: Senad Ćeman, Almir Fatić i Sabahudin Skejić, Sarajevo, *Libris*, 2003., 562 str.

21. *Objašnjenje vjerovanja sljedbenika istine i sunneta* (naslov izv.: *Fi ibaneti qawli ehli'l-haqqi weš-sunneh*), Imam Ebu Hasan Ali b. Ismail el-Ešari, preveo s arapskog i priredio: Almir Fatić, *Glasnik*, Sarajevo, vol. LXV., br. 11.-12., 2003., 1.013-1.216 str. Ovo je drugo poglavlje knjige *El-Ibanetu 'an usuli-d-dijaneti* (Objašnjenje temeljnih doktrina vjerovanja) autora Ebu Hasana el-Ešarija, 873.-935., iz Basre. Prijevod je načinjen prema izdanju *Daru da'weti-s-selefijeh*, 1992. U prijevodu su izostavljene fusnote priređivača ovog izdanja, a koje se tiču referenci hadiskih djela vezanih za hadise koje autor spominje. Priređivači ovog izdanja su: Hammad b. Muhammed el-Ensari, Ismail b. Muhammed el-Ensari i Abdulaziz b. Abdullah b. Baz.

III. – HADIS

Fragmenti ili izvaci iz originalnih djela

22. *Muslimova zbirka hadisa*, izbor, knjiga 1., 2. (naslov izv.: *Muhtesar Sahih Muslim*), Zekijjuddin ebu Muhammed Abdu'azim bin Abdulkavijj bin Abdullah bin Selemeh bin Sađ el-Munziri eš-Šafi eš-Šami, prevodilac: Šefik Kurdić, Zenica, *Kuća mudrosti*, 2003., 2004., 640., 520 str. Na početku prve knjige ovoga kapitalnog djela nalaze se biografije šejha Muhammeda Nasiruddina el-Albanija, imama Muslima i hafiza hadisa El-Munzirija (str. 9.-30.). Kako na početku knjige saopćava izdavač, prijevod je urađen na osnovu knjiga čiju je obradu na arapskom jeziku uradio šejh Albani. Posebnu vrijednost ovoga djela predstavlja izvorni tekst hadisa na arapskome jeziku;

23. *Zbirka hadisa Muvetta*, knjiga 1., verzija (rivajet) Muhammeda Ibnu'l-Hasena eš-Šejbanija, učenika imama Ebu Hanife, Imam Malik ibn Enes, prijevod i komentar: mr. Hamid

Indžić, Travnik, Elči Ibrahim-pašina medresa, 2004., 394 str. Na početku knjige (str. 12.-35.) navedena je značajna studija dr. Šefika Kurdića o imamu Maliku ibn Enesu – autoru djela *Muvetta*;

24. *Poticaji i upozorenja* (naslov izv.: *Et-Tergib vet-Terhib*), Zekijjuddin ebu Muhammed Abdul'azim ibn Abdulkavijj bin Abdullah bin Selemeh bin Sađ el-Munziri eš-Šafi eš-Šami, priredio Muhtesar ibn Hadžer el-Askalani, preveo: Sulejman Topoljak, Sarajevo, *Bookline*, 2004., 532 str.;

25. *Buđenje ambicija*, zbirka hadisa sa komentarom (naslov izv.: *Ikazu'l-himem*), Ibn Redžeb el-Hanbeli, preveo: Husein Idris Adem, Sarajevo, *Bookline*, 2004., 650 str. Izbor iz djela *Enciklopedija znanosti i mudrosti*, komentar pedeset hadisa sažetoga govora Allahovoga Poslanika autora hafiza Ebul-Feredža Zejnuddina ibn Redžeba el-Hanbelija;

26. *Buharijina zbirka hadisa* (naslov izv. *Muhtesar Sahihu-l-Buhari*), sažetak priredio: Abdullatif ez-Zubejdi, prijevod s arapskog: Mehmedalija Hadžić, Sarajevo, *El-Kalem*, 2004., 1.035 str.;

27. *Muslimova zbirka hadisa*, sažetak (naslov izv.: *Muhtesar Sahih Muslim*), Zekijjuddin ebu Muhammed el-Munziri, prijevod s arapskog: Muhamed Mrahorović, Mustafa Prljača, Nurko Karaman, Jusuf Karaman i Aida Mujezin, Sarajevo, *El-Kalem*, 1.065 str.;

28. *Tirmizijina zbirka hadisa*, knj. 4., (naslov izv.: *Džami' Sunen*), Imam Tirmizi, prijevod i komentar: Mahmut Karalić, 1. izd., Travnik, Elči Ibrahim-pašina medresa, 1999., 2004.

IV. – EDEB

Izravni prijevodi cjelovitih originalnih djela

29. *Zikrovi i dove* (naslov izv.: *El-ezkar vel ed'ije*), Ebu Hamid Muhammed el-Gazali, sa arapskog na bosanski preveo: Sabahuddin Skejić, Sarajevo, *Libris*, 2002, 339 str.;

30. *Tumač snova* (naslov izv.: *Ta'tiru-l-enam fi ta'biri-l-enam*), Abdulgani en-Nablusi, preveo: Nurko Karaman, Sarajevo, *Libris*, 2004., 538 str. Prijevod je sačinjen prema izdanju

izdavača *Daru-l-hajr*, Damask, drugo izdanje, 1996./1417. h. g.;

31. *Milodar onima koji Allaha spominju*, 1.-2. (naslov izv.: *Tuhfetu-z-Zakirin*), sa arapskog na bosanski preveo: Sabahuddin Skejić, Sarajevo, *Libris*, 2004./1425., 420, 350 str.

V. - ISLAMSKA KULTURA I CIVILIZACIJA

Fragmenti ili izvaci iz originalnih djela

32. *Šta je Bagdad čitao prije hiljadu godina* (naslov izv.: *Kitabu'l-fihrist*), Ibn Jaqub an-Nadim, uvod napisao i preveo sa arapskog dr. Enes Karić, *Glasnik*, Sarajevo, vol. LXIV.-LXV., br. 1.-2., 3.-4., 7.-8., 9.-10., 11.-12., 2002.-2003., str. 103.-118., 315.-322., 717.-729., 930.-936., 1.129.-1141. Prijevod je sačinjen prema bejrutskom izdanju koje je objavila izdavačka kuća *Daru'l-Ma'rifah*, 1994.

VI. – TEFSIR

Fragmenti ili izvaci iz originalnih djela

33. *Poučna kazivanja iz tefsira Kešfu-l-esrar* (naslov izv.: *Kašffu-l-Asrar we Uddetu-l-Abrar*), Rešidduddin ebu-Fadl Mejbadi, priredio Ali Asgar Hikmet, izdavač Amair Kebir, Teheran, 1376. g., prijevod i bilješke: Ekrem Tucaković, *Takvim za 1423./1424. h.g.*, *Takvim za 1424./1425. h.g.*, *Takvim za 1425./1426. h.g.*, Sarajevo, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, 2002., 2003., 2004., str. 59.-70., 223.-232., 203.-215.

VII. – POVIJEST

Izravni prijevod cjelovitih originalnih djela

34. *Povijest halifa, prvih 30 godina hilafeta* (naslov izv.: *Tarihu'l-hulefa'*), Dželaluddin es-Sujuti, prijevod: Mustafa Prljača, Sarajevo, *Novi Kevser*, 2003., 329 str.

VIII. – FIKH

Izravni prijevod cjelovitih originalnih djela

35. *Poslanikove fetve* (naslov izv.: *Fetawa Imami-l-Muftijje ve Resul-i-rabbi-l-'Alemin*

Nebijj.s.a.v.s.), Ibn Qajjim el-Džewzije, prijevod: Jasmin Hadžikadunić, Tešanj, 2004., 407 str.

IX. – MEDICINA

Prijevod cjelovitih ili fragmentiranih djela sa evropskih jezika

36. Vjerovjesnikova medicina (naslov izv.: *As' Suyuti's medicine of the Prophet*), Dželaluddin es-Sujuti, iz engleskog ma bosanski preveo: Haris Muhić, Sarajevo, *Libris*, 2003./1424., 189 str.⁶

Bilješke:

¹ V. (naš tekst), *Prijevod klasičnih muslimanskih djela na bosanskom jeziku, Novi muallim*, br. 10, 2002., str. 114.-124.

² Raspored znanstvenih disciplina nije alfabetski, već s obzirom na najveći broj izvorno prevedenih djela. Slijed djela u okviru jedne znanstvene discipline uobziru je godine njihova objavljivanja. Transkripcija je data shodno prevoditeljskim rješenjima

³ Ovdje je riječ o prijevodu sa engleskoga jezika. Najavljena su još tri toma

⁴ Kao što se vidi, nekako u isto vrijeme, pojavila su se tri prijevoda odnosno početka prevođenja slavnoga Gazalijevoga djela *Ihja' 'ulumi'd.din*. Sva tri su najavljena kao veliki izdavački poduhvati. Ipak, ovo je možda presedan u našoj prevodilačkoj praksi da se u isto vrijeme pojave tri prijevoda istoga djela. Ovo ne samo da je nepotrebno, nego je i beskorisno. Jer, uz svo dužno poštovanje spram prevodioca i, naravno, velikoga Gazalija, kao i činjenice da se je dugo najavljivani projekt prevođenja *Ihja'a* kao veliki doprinos našim islamskim studijama – konačno pojavljuje u bosanskome jeziku, ipak nije riječ o svetom štivu, pa da nam je potrebno nekoliko njegovih prijevoda!

⁵ I ovdje ponovo imamo prevodilačko ponavljanje djela spomenutog po rednim brojem 22., s tim da se u ovom prijevodu hadisi ne navode u arapskom izvorniku.

⁶ Kao što se iz ovog pregleda vidi, nekolicina djela imat će svoje nastavke. U nekim djelima oni su najavljeni – što znači da su prijevod u toku - a u nekima nisu. Naša metodologija podrazumijeva da u ovaj pregled uključujemo samo ona djela koja su objelodanjena. O daljnjim prijevodima ovdje spomenutih ali i drugih djela čije je prevođenje u toku čitaoca upućujemo na web-stranicu <http://www.bosanskialim.com>., gdje može pronaći informacije o djelima koja su prevedena ili se prevode u bosanski jezik, kako klasične tako i suvremene islamske literature. Ovo se pogotovu odnosi na one koji se bave prevođenjem islamske klasike, kako bi stekli uvid ko šta prevodi te uredno i na vrijeme prijavili svoj rad, a tako bi se izbjegla dosadašnja nepotrebna praksa ponavljajućih prijevoda.

Summary

Translations of the classical Muslim works into the Bosnian language (II)

Almir Fatic

This is the second part of the article published in the *Novi muallim* magazine over two years ago. The author's intention is to, God willing, continue reviewing translations of the classical Muslim works to the Bosnian language and presenting the reviews in this magazine.

This review is created based on the same methodology used in the first part, characteristics of which we explained in more detail than. This also applies to our remarks about the importance of such works, position of the Bosnian language in terms of the classics and what do we mean by the classical Muslim works.

This review is to serve as an overview, without critically examining the translations - which would also be useful - and other methodological issues, i.e., transcribing, works selection, additional elements of translation, etc. Still, we could not overlook one fact. We noticed the practice of repeated translations. Even in the case of the very important works, such as Ghazali's *Ihya'*, we don't need two or even three translations.

This review features translations of works in *tasawuf*, *akaid*, *hadis*, *addeb*, Islamic culture and civilization, history, *fikh* and medicine.

موجز

المؤلفات الإسلامية الكلاسيكية المترجمة
إلى اللغة البوسنية (٢)

ألمير فاتيتش

يمثل هذا النص الجزء الثاني من بحث يحمل نفس العنوان نشر على صفحات مجلة "المعلم الجديد" قبل حوالي عامين ونيف. ونيتي في هذا البحث أن أواصل متابعتي لمؤلفات الفكر الإسلامي الكلاسيكي المترجمة إلى اللغة البوسنية، وأن أستعرضها على صفحات هذه المجلة.

لقد اتبعت في إعداد هذا الاستعراض نفس المنهجية التي طبقتها في الجزء الأول من البحث والتي بينتها فيه بشيء من التفصيل. وينطبق هذا أيضا على ملاحظاتي حول أهمية تلك المؤلفات، وعلى مكانة اللغة البوسنية من حيث الاهتمام بالتراث الكلاسيكي، بالإضافة إلى المعنى الذي أقصده من عبارة المؤلفات الإسلامية الكلاسيكية.

ولقد حددت لهذا الاستعراض وظيفة التقديم والتعريف دون الدخول في الدراسات النقدية لتلك الترجمات - مع أن ذلك جهد مفيد جدا - أو في غيرها من الأساليب المنهجية كمسألة التهجي واختيار المؤلفات والعناصر المرافقة للترجمة وما شابه ذلك. وبالرغم من كل ذلك فإنني لم أستطع تجاوز إحدى الحقائق، فمن الملاحظ وجود شيء من التكرار في أعمال الترجمة، حتى ولو كان الأمر يتعلق بالمؤلفات الكبيرة كالإحياء للغزالي الذي يوجد له ترجمتان، بل ثلاث ترجمات، ونحن في غنى عن ذلك.

وفي هذا الاستعراض قدمت ترجمات لمؤلفات في المجالات الآتية: التصوف، العقيدة، الحديث، الأدب، الثقافة الإسلامية والحضارة الإسلامية، التاريخ، الفقه، الطب.